

ખાસ શિક્ષકો(સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર)
માટેની કસોટી

ગુજરાતસરકાર
શિક્ષણ વિભાગ

ઠરાવ ક્રમાંક:પીઆરઈ/૧૧૨૦૨૩/સી.ફા.-૧૫/૪

સચિવાલય, ગાંધીનગર

તા.૧૭/૦૨/૨૦૨૩

વંચાણે લીધા:-

૧. The Right of Children to Free and Compulsory Education Act-2009
૨. શિક્ષા મંત્રાલય, ભારત સરકારનો તા.૧૦-૦૬-૨૦૨૨નો પત્ર ક્ર:F.No.3-5/2021/IS.18
૩. શિક્ષા મંત્રાલય, ભારત સરકારનું તા.૨૧-૦૯-૨૦૨૨ના જાહેરનામા ક્ર:S.O. 4586(E)

પ્રસ્તાવના :-

નામ.સુપ્રિમ કોર્ટ સમક્ષની Writ Petition(Civil) 132/2016 ના કેસમાં નામ.સુપ્રિમ કોર્ટના તા.૨૮-૧૦-૨૦૨૨ના ચુકાદા અન્વયે વંચાણમાં લીધેલ ક્રમાંક-(૨) મુજબના શિક્ષા મંત્રાલય, ભારત સરકારના તા.૧૦-૦૬-૨૦૨૨ના પત્રથી ખાસ શિક્ષકો(સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર)ની નિમણૂક માટે વિદ્યાર્થી-શિક્ષક રેશિયો નિયત કરવામાં આવેલ છે. તથા ખાસ શિક્ષકો(સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર)ની નિમણૂક માટે ત્રિસ્તરીય કસોટી પ્રક્રિયા સૂચવેલ છે.

શિક્ષા મંત્રાલય, ભારત સરકારના તા.૧૦-૦૬-૨૦૨૨ના ઉક્ત પત્ર તથા RTE Act-2009 ને ધ્યાને લેતાં આ પ્રકારની શિક્ષક યોગ્યતા કસોટીના આયોજન, સુચારુ સંચાલન અને અમલીકરણની બાબત રાજ્ય સરકારની વિચારણા હેઠળ હતી.

ઠરાવ:-

પુખ્ત વિચારણાના અંતે ખાસ શિક્ષકો(સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર)ની કસોટી માટે નીચે મુજબના નિયમો ઠરાવવામાં આવે છે. ખાસ શિક્ષકો(સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર)ની યોગ્યતા કસોટીનું આયોજન રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ, ગાંધીનગર દ્વારા કરવામાં આવશે. આ કસોટી માટેની ફીનું ધોરણ રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ નક્કી કરશે.

ખાસ શિક્ષક (સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર) શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી-1 (Sp.TET-1) (ધોરણ-૧ થી ૫)

❖ કસોટીનું માળખું:

- આ કસોટી બહુવિકલ્પ સ્વરૂપની અને વિવિધ હેતુલક્ષી સ્વરૂપની (Multiple Choice Question Based-MCQs) રહેશે.
- વિવિધ હેતુલક્ષી કુલ ૧૫૦ પ્રશ્નો રહેશે અને તેનો સમય સળંગ ૯૦ મિનિટનો રહેશે.
- તમામ વિભાગો અને તેના તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત રહેશે.
- તમામ વિભાગોનું એક જ પેપર રહેશે. અને પ્રશ્નપત્રનું માધ્યમ ગુજરાતી રહેશે.

વિભાગ-૧: બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિધ્ધાંતો (Child Development & Pedagogy)(દિવ્યાંગતા આધારીત): ૩૦ બહુહેતુક પ્રશ્નો: દરેકનો એક ગુણ: કુલ ગુણ-૩૦

જેમાં Reasoning Ability, Logical Ability, Teacher Aptitude, Data Interpretation જેવી બાબતો પણ સમાવવામાં આવશે.

બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિધ્ધાંતોનો વિભાગ ૬ થી ૧૧ વયજૂથનાં બાળકો માટેના અધ્યયન-અધ્યાપનના શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આધારિત રહેશે. ઉમેદવારની વૈચારિક દોહન પ્રક્રિયાનું મૂલ્યાંકન થાય, વિદ્યાર્થી સાથેની સબળ આંતરક્રિયા અંગેની તેની સંકલ્પનાઓ જાણી શકાય, બાળકેન્દ્રી અધ્યાપન માટેની વિષયસજ્જતા કેવી છે તેનું સુચારૂ મૂલ્યાંકન થાય તેવા વ્યવહારુ પ્રશ્નો (Applied Questions) અંગેની વિચારપ્રેરક વિષય સામગ્રી દિવ્યાંગતાને ધ્યાને રાખી કસોટીમાં પૂછવામાં આવશે.

વિભાગ ૨ અને ૩ : ભાષા ૧ અને ૨ (ગુજરાતી અને અંગ્રેજી) : ૩૦-૩૦ પ્રશ્નો : દરેકનો એક ગુણ : કુલ ગુણ - ૬૦

ભાષાકીય સજ્જતા અને વિદ્યાર્થીઓ સાથેના વર્ગવ્યવહાર અને આંતરક્રિયાને લગતી સજ્જતાનું મૂલ્યાંકન-ભાષા-૧ (ગુજરાતી)માં જ્યારે ભાષા -૨ (અંગ્રેજી)માં થશે. ભાષાનાં મૂળભૂત તત્ત્વો, પ્રત્યાયન અને સાર અર્થગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

વિભાગ ૪ : ગણિત : ૩૦ પ્રશ્નો : દરેકનો એક ગુણ : કુલ ગુણ - ૩૦

વિષયની સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણ અંગેની બાબતો અને Problem Solving Abilities (સમસ્યા ઉકેલ સંબંધી ક્ષમતા) તથા વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર અને વિષયવસ્તુનું વ્યવહારિક પ્રશ્નો દ્વારા મૂલ્યાંકન થશે.

વિભાગ - પ: પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, સામાન્ય જ્ઞાન, વર્તમાન પ્રવાહોની જાણકારી : ૩૦ પ્રશ્નો
: દરેકનો એક ગુણ : કુલ ગુણ - ૩૦

આમ આ કસોટી માટે ધોરણ ૧ થી ૫ નો અભ્યાસક્રમ ધ્યાને લેવો, પરંતુ તેનું કઠિનતામૂલ્ય અને સંબંધ માધ્યમિક શિક્ષણ સાથેનું હોય તે જરૂરી છે. તેમજ અધ્યયન-અધ્યાપન પદ્ધતિમાં દિવ્યાંગતાને ધ્યાને રાખી પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે.

- દરેક પ્રશ્નનો એક ગુણ રહેશે.
- આ કસોટીઓના મુલ્યાંકનમાં કોઈ નકારાત્મક મુલ્યાંકન રહેશે નહીં.
- પ્રશ્નપત્રનો અભ્યાસક્રમ શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા વખતો વખત ઠરાવવામાં આવે તે મુજબનો રહેશે.
- આ કસોટીમાં જનરલ કેટેગરી માટે ઓછામાં ઓછા ૬૦% (૯૦ ગુણ) મેળવેલ હશે તો જ પાસ ગણાશે.
- અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ, આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ અને શારિરિક અપંગતા (Physically Handicap) ધરાવતા ઉમેદવારોના કિસ્સામાં ઓછામાં ઓછા ૫૫% (૮૨ ગુણ) મેળવેલ હશે તો જ પાસ ગણાશે.

પાસ શિક્ષક (સ્પેશ્યલ એજ્યુકેટર) શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી-II (Sp.TET-II) (ધોરણ-૬ થી ૮)

❖ કસોટીનું માળખું:

- આ કસોટી બહુવિકલ્પ સ્વરૂપની અને વિવિધ હેતુલક્ષી સ્વરૂપની (Multiple Choice Question Based-MCQs) રહેશે.
- આ કસોટી બે વિભાગમાં રહેશે. વિભાગ-૧ માં ૭૫ પ્રશ્નો તથા વિભાગ-૨ માં ૭૫ પ્રશ્નો રહેશે.
- આ કસોટીના બંને વિભાગ અને તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત રહેશે. આ કસોટીના બંને વિભાગનું સળંગ એક જ પ્રશ્નપત્ર રહેશે.
- આ કસોટીમાં વિવિધ હેતુલક્ષી કુલ ૧૫૦ પ્રશ્નો માટેના પ્રશ્નપત્રનો સળંગ સમય ૧૨૦ મિનીટનો રહેશે.
- પ્રશ્નપત્રનું માધ્યમ ગુજરાતી રહેશે

વિભાગ - ૧: કુલ ૭૫ પ્રશ્નો: દરેકનો એક ગુણ: કુલ ગુણ: ૭૫

□ બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિધ્ધાંતો (Child Development & Pedagogy) (દિવ્યાંગતા આધારીત) : ૨૫ પ્રશ્નો : દરેકનો એક ગુણ : કુલ ગુણ - ૨૫

જેમાં Reasoning Ability, Logical Ability, Teacher Aptitude, Data Interpretation જેવી બાબતો પણ સમાવવામાં આવશે.

બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિધ્ધાંતોનો વિભાગ ૧૧ થી ૧૪ વયજૂથનાં બાળકો માટેના અધ્યયન-અધ્યાપનના શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આધારિત રહેશે. ઉમેદવારની વૈચારિક દોહન પ્રક્રિયાનું મૂલ્યાંકન થાય, વિદ્યાર્થી સાથેની સબળ આંતરક્રિયા અંગેની તેની સંકલ્પનાઓ જાણી શકાય, બાળકેન્દ્રી અધ્યાપન માટેની વિષય સજ્જતા કેવી છે તેનું સુચારુ મૂલ્યાંકન થાય તેવા વ્યવહારુ પ્રશ્નો (Applied Questions) અંગેની વિચાર પ્રેરક વિષય સામગ્રી દિવ્યાંગતાને ધ્યાને રાખી કસોટીમાં પૂછવામાં આવશે.

□ ભાષા (ગુજરાતી અને અંગ્રેજી): ૨૫ પ્રશ્નો : દરેકનો એક ગુણ: કુલ ગુણ- ૨૫

ભાષાકીય સજ્જતા અને વિદ્યાર્થીઓ સાથેના વર્ગવ્યવહાર અને આંતરક્રિયાને લગતી સજ્જતાનું મૂલ્યાંકન ગુજરાતીમાં થશે. જ્યારે અંગ્રેજીમાં ભાષાનાં મૂળભૂત તત્ત્વો, પ્રત્યાયન અને સારઅર્થગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

□ સામાન્ય જ્ઞાન, વર્તમાન પ્રવાહોની જાણકારી: ૨૫ પ્રશ્નો : દરેકનો એક ગુણ : કુલ ગુણ - ૨૫

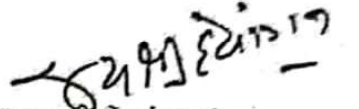
વિભાગ ૨ : કુલ ૭૫ પ્રશ્નો: દરેકનો એક ગુણ: કુલ ગુણ: ૭૫

- વિભાગ-૨માં સચુક્ત રીતે ગણિત, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, ભાષાઓ અને સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયોના પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે. (વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર અને વિષયવસ્તુનું વ્યવહારિક પ્રશ્નો દ્વારા મૂલ્યાંકન થશે.)
- આ કસોટી માટે ધોરણ ૬ થી ૮ નો અભ્યાસક્રમ ધ્યાને લેવાશે પરંતુ તેનું કઠિનતામૂલ્ય અને સંબંધ ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણનો રહેશે. તેમજ અધ્યયન-અધ્યાપન પદ્ધતિમાં દિવ્યાંગતાને ધ્યાને રાખી પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે.
- દરેક પ્રશ્નનો એક ગુણ રહેશે.
- આ કસોટીઓના મૂલ્યાંકનમાં કોઈ નકારાત્મક મૂલ્યાંકન રહેશે નહીં.
- આ કસોટીમાં જનરલ કેટેગરી માટે વિભાગ-૧ અને ૨ બંનેમાં મળી ઓછામાં ઓછા 60% (90 ગુણ) મેળવેલ હશે તો જ પાસ ગણાશે.

- અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ, આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ અને શારિરીક અપંગતા (Physically Handicap) ધરાવતા ઉમેદવારોના કિસ્સામાં વિભાગ-૧ અને ૨ બંનેમાં મળી ઓછામાં ઓછા 55% (82 ગુણ) મેળવેલ હશે તો જ પાસ ગણાશે.

સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે ખાસ શિક્ષકો(Sp. Educator(Teacher)ની કસોટી બાબત ખાસ શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી-૧ (Sp. TET-I) તથા ખાસ શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી-૨(Sp. TET-II) ઉપરાંત બંને કસોટી વર્ગખંડ અવલોકન(Classroom Teaching) અને સમાલાપ(Interview) આધારિત રહેશે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે,

(જયશ્રી દેવાંગની)

સંયુક્ત સચિવ
શિક્ષણ વિભાગ

પ્રતિ:

- માન. રાજ્યપાલશ્રીના અગ્ર સચિવશ્રી, રાજભવન, ગાંધીનગર (પત્રથી)
- માન. માન. મંત્રીશ્રી(શિક્ષણ)ના અંગત સચિવશ્રી, સ્વર્ણમ સંકુલ-૧, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- માન. રા.ક.મંત્રીશ્રી(પ્રાથમિક શિક્ષણ)ના અંગત સચિવશ્રી, સ્વર્ણમ સંકુલ-૨, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- અગ્રસચિવશ્રી(શિક્ષણ), શિક્ષણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- સચિવશ્રી(પ્રા.શિ/મા.શિ), શિક્ષણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- નિયામકશ્રી, પ્રાથમિક શિક્ષણની કચેરી, બ્લોક-૧૨, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર
- સચિવશ્રી, રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ, સેક્ટર-૨૧, ગાંધીનગર
- સર્વે જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રીઓ
- સર્વે શાસનાધિકારીશ્રીઓ
- શાખાધિકારીશ્રી, ક-૧, ય, ન, શિક્ષણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- કોમ્પ્યુટર સેલ, શિક્ષણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
(આ ઠરાવ વિભાગની વેબસાઇટ ઉપર મૂકવા સાથે)
- સિલેક્ટ ફાઇલ-૨૦૨૩
- ના.સે.અ. સિલેક્ટ ફાઇલ-૨૦૨૩